

وضعیت دانش اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی دانشگاه زنجان

پریسا نجفلو^۱، جعفر یعقوبی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲- دانشیار دانشگاه زنجان، دانشکده کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین وضعیت دانش اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی دانشگاه زنجان انجام شد. پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع تحقیق پیمایش بود. جامعه مورد نظر شامل دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ بود ($N=250$). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۸۰ نفر برآورد شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی گزینش شد. ابزار پژوهش پرسشنامه بود که پس از تایید روایی و پایایی آن، مورد استفاده قرار گرفت. نتایج نشان دادند که میانگین نمره دانش اطلاع‌یابی دانشجویان ۷/۰۹ با انحراف معیار ۴/۰۸ (در مقیاس نمره ۲۰) بود. سطح دانش اطلاع‌یابی ۸۸/۸ درصد پاسخگویان در حد متوسط تا خیلی ضعیف ارزیابی شد. نتایج نشان داد رابطه معناداری بین میزان کار با اینترنت و دانش اطلاع‌یابی وجود دارد و نمره دانش اطلاع‌یابی دانشجویان شرکت‌کننده در دوره آموزشی کتابخانه و دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد به طور معناداری بالاتر از دانشجویان شرکت‌نکرده در دوره آموزشی و دانشجویان مقطع دکتری بود. نتیجه‌ی تجزیه واریانس نشان داد تفاوت معناداری بین نمره دانش اطلاع‌یابی دانشجویان گرایش‌های مختلف وجود ندارد.

کلید واژه‌ها: اطلاع‌یابی دانشجویان، تحصیلات تکمیلی، پایگاه اطلاعاتی، دانشجویان کشاورزی.

نویسنده‌ی مسئول: پریسا نجفلو

رایانامه: Najafloo.parisa@yahoo.com

دریافت: ۱۳۹۲/۵/۲؛ پذیرش: ۱۳۹۳/۴/۴

مقدمه

دانشگاه به عنوان یک نهاد آموزشی-پژوهشی و یکی از مهم‌ترین مراکزهای تولید دانش، از جمله بسترهای مهم دسترسی به اطلاعات برای دانشجویان به‌شمار می‌آید. یکی از مهم‌ترین نگرانیهای فکری دانشجویان و هیات علمی دانشگاه، دسترسی به اطلاعات روزآمد و متناسب با نیازهای اطلاعاتی آنان است. دسترسی ساده به اطلاعات سودمند و معتبر از هدررفت زمان، انرژی و سرمایه جلوگیری می‌کند و در نهایت مسیر موفقیت را کوتاه‌تر و هموارتر می‌سازد و سبب‌ساز رشد و پیشرفت در زمینه‌های علمی و اقتصادی می‌شود.

تغییر و دگرگونی‌های جهان امروزی در دو دهه‌ی اخیر، تولید روزافزون حجم گسترده اطلاعات، تغییرات پرشتاب فناوری و انباشت اطلاعات و دانش منجر به نام‌گذاری عصر جدید به عنوان عصر اطلاعات شده است. این دگرگونی‌ها در جهان، دانشگاه‌ها را بر آن داشته است که به تمرکز بر توسعه دانش اطلاع‌یابی دانشجویان برای آماده‌سازی سرمایه‌های انسانی بپردازند. نقش اصلی در نظام فکری، دانش و اطلاعات، مدیریت، نوآوری و خلاقیت بر عهده این سرمایه‌های انسانی است که رشد و کارآمدی مهارت‌های دستیابی به اطلاعات و استفاده از اطلاعات و به‌کارگیری آن از جمله ضرورت‌های ایجاد سرمایه‌های انسانی متناسب با عصر اطلاعات خواهد بود (کیخا و همکاران، ۱۳۸۹؛ چودهوری و دیگزل، ۲۰۱۱).

از نیمه دوم سده بیستم جهان وارد عصر تازه‌ای شده که دگرگونی‌های پرشتاب علمی-فناوری‌ها عامل‌های محرکه اصلی آن بوده‌اند و دگرگونی‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی ارزشمندی را موجب شده‌اند. این دگرگونی‌های فناوری اطلاعات تأثیرگذاری به‌سزایی در رشد علمی و توسعه کشورها داشته است. هر جامعه‌ای برای استفاده از این منافع و برتری‌ها باید همپای دیگر جامعه‌های پیشرو، این دگرگونی‌ها را در درون خود اشاعه دهد تا در نهایت به جامعه‌ای اطلاعاتی بدل شود.

از آنجاکه در هر نظامی اطلاعات به عنوان شریان حیات آن نظام عمل می‌کند، چنانچه این چنین دگرگونی‌ها رخ ندهد، کشور دچار عقب افتادگی خواهند شد و از جهان رقابتی امروزی حذف می‌شود. یکی از اصلی‌ترین عامل‌ها

در ایجاد جامعه‌ی اطلاعاتی و یادگیرنده، منابع انسانی آن جامعه است و دانشگاه‌ها از مهم‌ترین نهاد‌های علمی هستند که وظیفه تربیت نیروی انسانی مورد نیاز را بر عهده دارند. دانشگاه نقش به‌سزایی در تربیت افرادی در جامعه دارد که بتوانند اطلاعات مورد نیازشان را با جستجو به دست آورده و استفاده مؤثر از آن به عمل بیاورند (حنفی زاده و همکاران، ۱۳۸۶؛ مشیری، ۱۳۸۳)، چنانچه دانشگاه در استفاده و به‌کارگیری این فناوری‌ها موفق نباشد و تنها برای عقب نماندن از جریان حرکت تلاش کند، موفق به تربیت منابع انسانی شایسته نخواهد شد.

محیط‌های علمی برای افزایش بهره‌وری در توسعه دانش و تربیت دانش‌آموختگان توانمند باید به رایه برنامه‌های متناسب با نیاز دانشجویان بپردازد. فراهم ساختن زیرساخت‌های لازم برای بهبود و ارتقای سطح رفتار اطلاع‌یابی و رایه خدمات هرچه بیشتر در زمینه اطلاع‌رسانی مفید به دانشجویان در دانشگاه‌ها نیازمند شناخت درست از وضعیت موجود رفتار اطلاع‌یابی و وضعیت دانش اطلاع‌یابی آنان است. با توجه به نبود چنین شناختی از وضعیت و چگونگی اطلاع‌یابی دانشجویان دانشکده کشاورزی در دانشگاه زنجان این تحقیق با هدف بررسی و تبیین دانش اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی و عامل‌های مرتبط با آن در این دانشگاه به اجرا درآمد.

افزایش تولید و گسترش اطلاعات، نه تنها تأمین‌کننده‌ی انواع نیازهای اطلاعاتی افراد نمی‌باشد، بلکه واقع شدن اطلاعات با ارزش در میان انبوه اطلاعات و داده‌های زاید و کم‌اهمیت، افراد را با چالش‌های فراوانی روبرو می‌سازد. در چنین شرایطی افراد ناچار می‌شوند در میان انبوه اطلاعات به استخراج منابع مورد نیاز خود بپردازند و برای رسیدن به هدف خود وقت زیادی را اختصاص دهد تا وارد مجاری اطلاعاتی شوند که برخاسته از نیازهای اطلاعاتی است که در نتیجه منجر به پیدایش رفتار اطلاع‌یابی می‌شود. لذا داشتن دانش اطلاع‌یابی در رفتار اطلاع‌یابی فرد تعیین‌کننده می‌باشد (دردی، ۱۳۸۷). رفتار اطلاع‌یابی اصلی‌ترین فعالیت انسان در فرایند گردآوری اطلاعات و تولید دانش است. مارچینینی برای تأکید بر اطلاع‌یابی به عنوان یک فرایند اطلاع‌یابی، آن

بیشتر از موتورهای جستجو برای دستیابی به منابع استفاده می‌کنند. چگونگی آشنایی بیشتر دانشجویان با منابع از راه جستجو در سایت کتابخانه بوده است. از نظر دانشجویان میزان پوشش‌دهی موضوعی پایگاه‌های اطلاعاتی و امکانات دانشگاهی و اطلاع‌رسانی دانشگاه برای آگاه‌سازی دانشجویان در حد متوسط قرار دارد. مهربان‌جویی و همکاران (۱۳۸۸)، در تحقیقات خود به این نتایج دست یافتند که پژوهشگران فناوری نانو در بین منابع رسمی اطلاعات، بیشتر از مقاله‌ها و مجله‌های الکترونیک استفاده می‌کنند.

بین موفقیت پاسخگویان در یافتن اطلاعات از اینترنت و منابع الکترونیکی با متغیرهای جنس و مقطع / درجه تحصیلی و رشته تحصیلی ارتباط معناداری وجود ندارد. آهنگر و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهش بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد نشان دادند، بین متغیر پیشینه تدریس، مدرک تحصیلی و مرتبه علمی اعضا با رفتار اطلاع‌یابی آنها رابطه معناداری وجود دارد. گنجی و همکاران (۱۳۸۷)، در بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه رازی نشان دادند که، هدف اعضای هیأت علمی از جستجوی اطلاعات، انجام کارهای پژوهشی، کسب اطلاعات تخصصی و روزآمدسازی اطلاعات و افزایش کارایی در تدریس است. در این بررسی سواد اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه رازی در حد کم و متوسط به دست آمده است. زمانی‌میان‌دشتی (۱۳۸۲)، در بررسی عوامل مؤثر بر رفتار اطلاع‌یابی مدیران و کارشناسان ترویج به این نتایج دست یافت که بین پیشینه‌ی فعالیت‌های ترویجی مدیران و رفتار اطلاع‌یابی آنان رابطه منفی معناداری وجود دارد و بین میزان رضایت شغلی با رفتار اطلاع‌یابی آنان رابطه معنادار و مثبت می‌باشد.

بین کارشناسان دارای مدرک کارشناسی و پایین‌تر با کارشناسان دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر از نظر رفتار اطلاع‌یابی تفاوت معناداری وجود داشت. مالیاری و همکاران (۲۰۱۱)، در تحقیقات خود بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه مقدونیه نشان دادند که بین شرکت در برنامه‌های آموزش کتابخانه و متغیرهای مربوط به رفتار اطلاع‌یابی از جمله معیارهای ارزیابی منابع رابطه معناداری وجود دارد. بریندسی و همکاران (۲۰۱۳)، در بررسی‌های

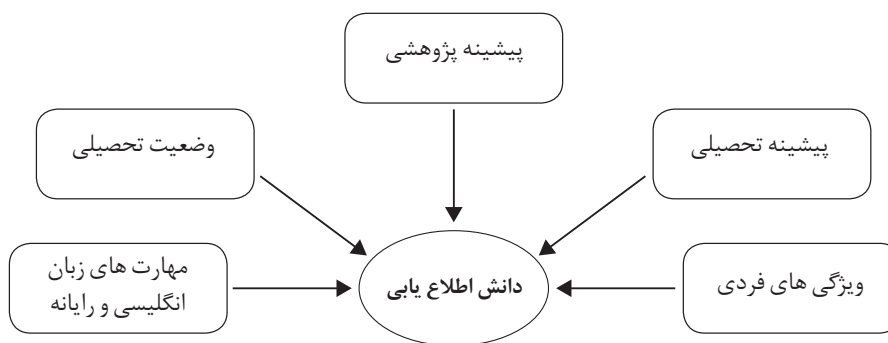
را این‌گونه تعریف می‌کند: اطلاع‌یابی فرایندی است که انسان با توجه به هدف‌های مشخص و معلوم تلاش به تغییر وضعیت و تکمیل دانش خود می‌کند (شوق‌پور و همکاران، ۱۳۸۹). از نظر پس‌پسلی مهم‌ترین و تاثیرگذارترین عامل‌ها بر رفتار اطلاع‌یابی پیشینه، تجربه فرد، انگیزه، تشکیلات حرفه‌ای، نظام اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و سودمندی اقتصادی اطلاعات هستند.

از نظر پس‌پسلی، رفتار اطلاع‌یابی به جنبه‌های کیفی تمرکز دارد و عامل‌های زیر بنایی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی در آن نقش اساسی دارند (کیانی‌خوزستانی و همکاران، ۱۳۸۹). رفتار اطلاع‌یابی به هر گونه از رفتارهای فردی اعم از هدف‌های جستجوی اطلاعات، روش جستجو، نارسایی‌هایی جستجوی اطلاعات و عامل‌های مؤثر بر آن و نیز شناسایی راهکارهایی که برآورنده نیازهای اطلاعاتی شخص است گفته می‌شود که بر خاسته از نیازهای اطلاعاتی در فرد است (رضویه و فیاضی، ۱۳۸۹). رفتار اطلاع‌یابی شامل سه مولفه اصلی شناسایی، جداسازی و گزینش منابع به‌کارگیری رفع نیازهای اطلاعاتی است (نصیری، ۱۳۸۴).

در جهان، پژوهش‌های بر روی رفتار اطلاع‌یابی از اوایل سده بیستم، به صورت بسیار پراکنده آغاز شده است (بتس، ۲۰۱۰). پس از جنگ جهانی دوم نقطه عطف تحقیقات بر روی رفتار اطلاع‌یابی در سال ۱۹۴۸ بود. در آن سال کنفرانس علمی اطلاعات را انجمن سلطنتی انگلستان برگزار کرد. ده سال پس از آن، کنفرانس بین‌المللی اطلاعات در واشنگتن دی سی برگزار شد و هدف آن پاسخ به این پرسش‌ها بود: چگونه ممکن است منابع اطلاعاتی را به شکل سودمندی به کاربران ارایه داد؟ چگونه افراد متقاعد می‌شوند از اطلاعات خاصی استفاده کنند؟ (ویلسون، ۲۰۰۰). در ایران نخستین پژوهش در زمینه‌ی بررسی رفتار اطلاع‌یابی در گروه کتابداری دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۴ انجام گرفت که هدف آن، بررسی شیوه‌های جستجوی اطلاعات و دستیابی به منابع اطلاعاتی در اعضای هیأت علمی دانشکده علوم بود.

ارتیعی و همکاران (۱۳۹۰)، در تحقیقات خود در زمینه بررسی سازوکارهای اطلاع‌یابی دانشجویان رشته‌های کشاورزی در دانشگاه سیستان و بلوچستان نشان دادند که سازوکار اطلاع‌یابی دانشجویان در حد ضعیف می‌باشد. درزی (۱۳۹۰)، در تحقیقات خود نشان داد، دانشجویان

زمینه‌ی تاثیر تفاوت‌های جنس بر رفتار جستجوی اطلاعاتی در سه دانشگاه در هند مشخص کردند که میان رفتار اطلاع‌یابی بین دو جنسیت مرد و زن تفاوت معناداری وجود دارد. به این ترتیب بر پایه بررسی‌های و مطالعات خارجی و داخلی یاد شده، چارچوب نظری تحقیق به شکل زیر تدوین شد.

نگاره ۱- چارچوب نظری عامل‌های مؤثر بر دانش اطلاع‌یابی

مدل نظری شامل ویژگی‌های فردی، پیشینه تحصیلی، پیشینه پژوهشی، وضعیت تحصیلی و مهارت‌های زبان انگلیسی و رایانه بودند. ابزار اصلی پژوهش، پرسشنامه محقق ساخت بود که نسخه اولیه آن با استفاده از پیشینه و مدل نظری تحقیق تدوین شد.

برای تعیین روایی پرسشنامه از نظر اعضای هیأت علمی و کارشناسان مرتبط در زمینه کشاورزی و کتابداری و اطلاع‌رسانی استفاده شد و نظرهای اصلاحی آنان اعمال شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه از پیش آزمون با ۲۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی خارج از نمونه اصلی تحقیق و محاسبه ضریب کرونباخ آلفا استفاده شد ($\alpha = 0.78$). پس از تایید روایی و پایایی، پرسشنامه اصلی در دو بخش تدوین شد. در بخش اول به سنجش ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پرداخته شد و در بخش دوم دانش اطلاع‌یابی پاسخگویان با پرسش‌های چندگزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفت.

جامعه آماری شامل ۲۵۰ تن دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در رشته‌های ترویج و آموزش کشاورزی، مهندسی آب، زراعت، صنایع غذایی، خاکشناسی، باغبانی، علوم دامی بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۸۰ نفر برآورد شد. با توجه به در دست بودن صورت اسامی همه‌ی اعضای جامعه آماری به تفکیک رشته که از معاونت آموزشی دانشکده

خود نشان دادند، دانشجویان بیشترین وقت خود را به جستجوی اطلاعات شخصی می‌پرازند. بیشترین هدف آنان از جستجوی اطلاعات به روزرسانی اطلاعات شخصی است و تفاوت معنی‌داری بین زنان و مردان در استفاده از منابع وجود دارد. هالدر و همکاران (۲۰۱۰)، در بررسی‌های خود در

عوامل مرتبط با دانش اطلاع‌یابی پنج دسته شامل: ویژگی‌های فردی (سن، جنس و وضعیت اشتغال)، پیشینه تحصیلی (دانشگاه مقطع کارشناسی و معدل نمره‌های دوره کارشناسی)، پیشینه پژوهشی (شمار مقاله‌ها، اجرا و همکاری در طرح‌های پژوهشی و تألیف و ترجمه کتاب)، وضعیت تحصیلی (مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، معدل واحدهای گذرانده و نیمسال تحصیلی)، مهارت‌های زبان انگلیسی و رایانه (آشنایی با زبان انگلیسی، میزان کار با اینترنت و رایانه) را در بر می‌گیرند.

روش شناسی

این پژوهش از نظر رهیافت، جزو تحقیقات کمی، از نظر هدف کاربردی، از نظر محل انجام میدانی و از نظر شیوه تحلیل جزو تحقیقات توصیفی-همبستگی است. متغیر وابسته در این تحقیق «دانش اطلاع‌یابی» بود. این متغیر با ۱۰ پرسش چهارگزینه‌ای در زمینه دانش اطلاع‌یابی مورد سنجش قرار گرفت. هر پرسش دارای یک پاسخ درست و سه گزینه نادرست بود. برای هر پرسش به ازای هر پاسخ درست دو نمره و به ازای پاسخ‌های نادرست نمره صفر در نظر گرفته شد. کل نمره دانش اطلاع‌یابی هر پاسخگو از جمع نمره‌های ده پرسش مورد نظر در دامنه صفر تا بیست محاسبه شد. متغیرهای مستقل در این تحقیق بر پایه

یافته‌ها

نتایج به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از بررسی ویژگی‌های فردی پاسخگویان، در جدول ۱ به صورت خلاصه آمده‌است. بیشتر پاسخگویان در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل بوده و بدون شغل هستند. میانگین سنی پاسخگویان، در حدود ۲۵ سال بود. میانگین معدل نمره‌های پاسخگویان در مقطع کارشناسی، ۱۶/۱۸ و برای دانشجویان دکترا معدل مقطع کارشناسی ارشد، ۱۷/۰۲ و میانگین معدل واحدهای گذرانده تا آن هنگام برابر با ۱۷/۳۵ بود.

با توجه به معدل نمره‌های مقطع‌های مختلف می‌توان گفت پاسخگویان دارای وضعیت تحصیلی مناسبی بوده و در زمینه تحصیلی موفق بوده‌اند. حدود ۱۰ درصد از افراد، تنها از دانشگاه‌های غیر دولتی در مقطع کارشناسی دانش آموخته شده‌اند و اغلب پاسخگویان در مقطع کارشناسی، در دانشگاه‌های دولتی تحصیل کرده‌اند. همچنین درصد بالایی از افراد در دوره آموزشی کتابخانه شرکت کرده‌اند. مدت زمان کار با رایانه و کار با اینترنت برای پاسخگویان در روز به طور میانگین به ترتیب در حدود ۶/۵ ساعت و ۴/۵ ساعت بود.

دریافت شده بود، برای نمونه گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. هر کدام از گرایش‌ها به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد. حجم نمونه در هر طبقه (گرایش) به روش انتساب متناسب با حجم تعیین شد. در درون هر طبقه نمونه‌ها به روش تصادفی ساده گزینش شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ انجام شد. روش‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق به منظور تحلیل داده‌ها از آماره توصیفی فراوانی، فراوانی تجمعی، درصد، میانگین، نما و انحراف معیار و آماره‌های استنباطی ضریب همبستگی پیرسون، آزمون مقایسه میانگین t و تحلیل واریانس یک سویه (F) استفاده شد. برای تعیین سطح دانش اطلاع‌یابی دانشجویان مورد بررسی از روش تقسیم بر میانگین استفاده شده است. در این روش در آغاز، متغیرهای تعریف شده رفع اختلاف مقیاس شده و مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرها یکسان شده است. سپس برابر فرمول زیر، روش فاصله‌ای انحراف معیار از میانگین سطوح سازوکار، (ISDM) اطلاع‌یابی مشخص شد (قمر، ۲۰۰۲):

$A = \text{Mean} - Sd$ خیلی ضعیف

$B = \text{Mean} - Sd < B < \text{Mean}$ ضعیف

$C = \text{Mean} < C < \text{Mean} + Sd$ متوسط

$D = \text{Mean} + Sd < D$ خوب

جدول ۱- توزیع دانشجویان مورد مطالعه بر پایه ویژگی‌های فردی

متغیر	سطح	فراوانی	درصد	نما
جنس	مرد	۴۴	۵۵	مرد
	زن	۳۶	۴۵	
مقطع تحصیلی	دکترا	۸	۱۰	کارشناسی ارشد
	کارشناسی ارشد	۷۲	۹۰	
وضعیت اشتغال	تمام وقت	۹	۱۱/۲۵	بیکار
	نیمه وقت	۱۳	۱۶/۲۵	
	بیکار	۵۸	۷۲/۵	
دانشگاه مقطع قبلی	دولتی	۷۱	۸۸/۷۵	دولتی
	آزاد و پیام نور	۹	۱۱/۲۵	
شرکت در دوره آموزشی کتابخانه	بله	۶۹	۸۶/۲۴	بله
	خیر	۱۱	۱۳/۷۵	

تا ۲۰ می‌باشد. پاسخگویان بر حسب نمره دانش اطلاع‌یابی در چهار سطح (جدول ۲) طبقه بندی شدند.

نتایج نشان داد که میانگین نمره دانش اطلاع‌یابی پاسخگویان ۷/۰۹ با انحراف معیار ۴/۰۸ در مقیاس نمره صفر

می باشد و تنها ۱۱/۳ درصد از آنان در حد مطلوب از نظر وضعیت رفتار اطلاع یابی قرار دارند.

برای سنجش ارتباط بین متغیرهای مستقل و سطح دانش اطلاع یابی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که از بین متغیرهای مورد بررسی، تنها رابطه بین میزان کار با اینترنت در شبانه روز با دانش اطلاع یابی رابطه معناداری داشت ($T=0/28, P=1$).

برای مقایسه دانش اطلاع یابی گروه های مختلف از آزمون t برای دو گروه مستقل و F برای چند گروه استفاده شد.

جدول ۲- جدول توزیع فراوانی متغیر دانش اطلاع یابی پاسخگویان

وضعیت	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی انباشته
خیلی ضعیف	۱۰	۱۲/۵	۱۲/۵
ضعیف	۲۷	۳۳/۸	۴۶/۳
متوسط	۴۶	۴۲/۵	۸۸/۸
خوب	۹	۱۱/۳	۱۰۰

داده های جدول ۲ نشان می دهد که دانش اطلاع یابی ۴۶/۳ درصد از پاسخگویان در حد ضعیف و خیلی ضعیف

جدول ۳- مقایسه میانگین دانش اطلاعاتی در گروه های مستقل

متغیر	سطح	شمار	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنی داری
شرکت دوره آموزشی کتابخانه	بله	۶۴	۷/۵۹	۳/۹۹	۳/۰۴	۰/۰۰
	خیر	۱۰	۳/۶۴	۲/۲۷		
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۷۱	۱۰/۰۰	۴/۵۵	۲/۲۸	۰/۰۲
	دکتر	۸	۶/۶۵	۳/۸۵		
جنسیت	زن	۳۳	۷/۶۵	۴/۹۹	-۱/۱۶	۰/۲۴
	مرد	۴۰	۶/۵۰	۳/۰۲		

دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در حد مطلوبی از اطلاع یابی قرار ندارند. گنجی و همکاران (۱۳۸۷) در دانشگاه رازی نیز نتیجه همانندی را گزارش کرده اند. در این زمینه پیشنهاد می شود در دانشگاه و مراکزهای آموزشی در زمینه ارتقای سطح دانش اطلاع یابی دانشجویان برنامه ها و کارگاه های آموزشی مؤثری برگزار شوند.

نتایج به دست آمده از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که ارتباط معناداری بین میزان آشنایی با زبان انگلیسی، معدل مقطع کارشناسی، معدل واحد های گذرانده و سطح دانش اطلاع یابی وجود ندارد که با نتایج شاکری و همکاران (۱۳۹۱)، مهربان جوبنی و همکاران (۱۳۸۸)، اریبای (۱۳۹۰) هم سو بود، اما با نتایج برتندسی و همکاران (۲۰۱۳) و هالدر و همکاران (۲۰۱۰) مغایر بود. این نتایج نشان می دهند که وضعیت تحصیلی دانشجویان (موفقیت یا نبود موفقیت) رابطه ای با پرورش رفتار اطلاع یابی ندارد. به طور احتمال برنامه های آموزشی به این مهارت نپرداخته اند.

داده های جدول ۳ نشان می دهند که نمره ی دانش اطلاع یابی دانشجویان شرکت کننده در دوره آموزشی کتابخانه به طور معناداری بالاتر از دانشجویان شرکت نکرده در آن می باشد و نمره دانش اطلاع یابی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد به طور معناداری بیشتر از دانشجویان دکتری می باشد.

نمره دانش اطلاع یابی دانشجویان بر پایه گرایش های گوناگون کشاورزی، وضعیت اشتغال و دانشگاه محل تحصیل در مقطع کارشناسی، اختلاف معنی داری نداشت و از این نظر تفاوت نداشتند.

بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش گویای آن است که سطح دانش اطلاع یابی ۴۶/۳ درصد پاسخگویان در حد ضعیف و خیلی ضعیف است و تنها ۱۱/۳ درصد در حد مطلوبی از وضعیت اطلاع یابی قرار دارند. از آنجا که دانشجویان دانش اطلاع یابی خود را در رفتار اطلاع یابی بروز می دهد،

دست یافتند. این نتیجه نشان می‌دهد که شرکت در دوره‌های آشنایی با خدمات کتابخانه نتایج قابل ملاحظه‌ای در رشد دانش اطلاع‌یابی دانشجویان دارد. لذا پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی جستجوی اطلاعات و آشنایی با چگونگی اطلاع‌یابی در نیم‌سال اول ورود دانشجویان برگزار شود و به شرکت دانشجویان در این دوره‌ها نیز تاکید شود. نتیجه مقایسه دانش دانشجویان مقطع ارشد و دکتری نشان داد بر خلاف انتظار معمول، سطح دانش اطلاع‌یابی دانشجویان مقطع دکتری به طور معناداری پایین‌تر از دانشجویان کارشناسی ارشد قرار داشت. شاید دلیل این امر بالا بودن سن دانشجویان مقطع دکتری و فاصله بین زمان دانش آموختگی از مقطع کارشناسی ارشد و ورود به مقطع دکتری است. فارغ از دلیل این امر، پیشنهاد می‌شود شرکت دانشجویان مقطع دکتری نیز در دوره‌های آموزشی کتابخانه اجباری شود و حضور در دوره‌های آموزشی کتابخانه یکی از شرط‌های دانش آموختگی باشد. فزون براین، ارتباط معنی دار شرکت در این دوره‌ها با دانش اطلاع‌یابی نشان می‌دهد که کارگاه‌ها محتوای مناسبی داشته و چنانچه در شمار بیشتری از این کارگاه‌های آموزشی شرکت شوند، سبب موفقیت دانشجویان در اطلاع‌یابی بیشتر خواهد شد. بنابراین لازم است شرکت در دوره‌های آموزشی کتابخانه برای دانشجویان ارشد و دکتری اجباری شده و آرایه‌گواهی شرکت در این دوره‌ها شرط لازم برای تصویب پیشنهاد موضوع (پروپوزال) پایان‌نامه آنان در نظر گرفته شود.

لذا پیشنهاد می‌شود متخصصان و برنامه‌ریزان درس‌های دانشگاهی در این حیطه تجدید نظر کرده و با اضافه کردن واحدهای درسی مرتبط با این امر در گرایش‌های مختلف در ارتقا و پرورش توانایی‌های دانشجویان در دستیابی به اطلاعات و استفاده کارا از این اطلاعات، اقدام کنند. با توجه به این‌که رابطه معناداری بین میزان کار با اینترنت و دانش اطلاع‌یابی وجود داشت و از سویی پاسخگویان زمان زیادی را در شبانه‌روز صرف کار با رایانه (به‌ویژه در محیط اینترنت) می‌کنند، این موضوع را می‌توان نشان از بالا نبودن توانایی دانشجویان در کسب اطلاعات مورد نیاز در اینترنت دانست، که منجر به صرف زمان زیادی در محیط اینترنتی می‌شود و گویای این مطلب است که امکانات رایانه‌ای و اینترنتی در سایت‌های دانشگاهی می‌تواند اهمیت زیادی در ارتقای سطح دانش اطلاع‌یابی دانشجویان داشته باشد. برای بالا بردن سطح دانش دانشجویان، وضعیت امکانات سایت‌های دانشگاهی و استفاده از اینترنت توسط آنان توسعه و بهبود یابد، برای این کار بهتر است تشکیل دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و الزام شرکت دانشجویان در دوره‌های کار با رایانه و آشنایی با اینترنت تاکید شود. نتیجه مقایسه میانگین دانش اطلاع‌یابی نشانگر بالا بودن سطح دانش دانشجویان شرکت‌کننده در دوره آموزشی کتابخانه به نسبت دانشجویان شرکت نکرده در این دوره بود. درزی (۱۳۹۰)، آهنگر و همکاران (۱۳۸۷)، مهربان جوبنی و همکاران (۱۳۸۸)، مالیاری و همکاران (۲۰۱۰)، ارتیاعی (۱۳۹۰) و زمانی میاندشتی (۱۳۸۲) نیز به نتیجه مشابهی

منبع‌ها

- ارتیاعی، ف.، خوشنودی فر، ز. (۱۳۹۰). بررسی سازوکار اطلاع‌یابی دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه سیستان و بلوچستان در منابع کتابخانه‌ای. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۱۹، ص ۷۱-۸۱.
- آهنگر، ع.، وزیرپورکشمیری، م. (۱۳۸۷). بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد واحد فیروزکوه. فصل‌نامه دانش‌شناسی (علوم کتاب‌داری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)، ۳، ص ۱-۱۴.
- حنفی زاده، پ.، خدابخش، م.، حنفی زاده، م. (۱۳۸۶). استخراج شاخص‌های اصلی اندازه‌گیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایجاد یک مجموعه یکپارچه غنی از شاخص‌های اصلی اطلاعات و ارتباطات. فصل‌نامه علوم مدیریت ایران، ۲-۵، ص ۱-۳۳.
- درزی، ص. (۱۳۹۰). بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه مازندران با استفاده از منابع اطلاعاتی پیوسته. فصل‌نامه دانش‌شناسی (علوم کتاب‌داری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)، ۱۲، ص ۱۷-۲۵.
- درودی، ف. (۱۳۸۷). بررسی مهارت‌های دانشجویان کتاب‌داری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم و

- تحقیقات تهران) در جستجوی های اینترنتی. علوم و فناوری اطلاعات. ۱(۲۴)، ص ۱-۳۶.
- رخش، ف.، موحدی، ف. (۱۳۸۶). نیاز اطلاع یابی دانشجویان ترم اول و آخر دانشکده مدیریت و دانشکده پزشکی. فصل نامه مدیریت اطلاعات سلامت، ۴۲، ص ۲۳۱-۲۳۷.
- رضویه، ا.، فیاضی، م. (۱۳۸۹). بررسی تاثیر اینترنت بر رفتار اطلاع یابی آموزشی و پژوهشی دانشجویان دانشگاه شیراز. فصل نامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۱، ۲، ص ۱-۱۶.
- زمانی میاندشتی، ن. (۱۳۸۲). بررسی عوامل موثر بر رفتار اطلاع یابی مدیران و کارشناسان ترویج) پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. (دانشگاه تربیت مدرس).
- شوقپور، د.، غلامی، ز.، و سلیمانی، م. (۱۳۸۹). بررسی رفتار اطلاع یابی هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (منطقه دو). فراسوی مدیریت، ۱۳، ص ۱۸۳-۲۰۶.
- کیانی خوزستانی، ح.، نیکنام، م.، پیشوایی، ف. (۱۳۸۹). رفتار اطلاع یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی یزد. فصل نامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۳، ۴، ص ۱۲۱-۱۳۴.
- کیخا، ب.، تهمتن، ا.، محمدی، م. (۱۳۸۹). بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی اعضا هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زابل: ۸۸-۸۹. فصل نامه علمی پژوهشی رستمینه/دانشگاه علوم پزشکی زابل، ۳، ص ۲۱-۳۳.
- گنجی، ش.، دینانی، م.، فروغی، ف. (۱۳۸۷). در بررسی نیاز های اطلاعاتی و رفتار اطلاع یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه رازی کرمانشاه (۱۳۸۷). کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۲، ۴، ص ۷۳-۹۶.
- مشیری، س.، جهانگرد، ا. (۱۳۸۳). فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) و رشد اقتصادی ایران. فصل نامه پژوهشهای اقتصادی ایران، ۱۹، ص ۵۵-۷۸.
- مهربانجوبنی، س.، حسومی، ط.، کوچکی، ا. (۱۳۸۸). بررسی نیاز های اطلاعاتی و رفتار اطلاع یابی پژوهشگران فناوری نانو. فصل نامه اندیشه های تازه در علوم تربیتی، ۳، ص ۱۱۷-۱۳۱.
- نصیری، م. (۱۳۸۴). بررسی رفتار اطلاع یابی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان و تأثیر استادان بر الگوهای اطلاع یابی. مجله کتابداری، ۳۹، ۴۳، ص ۱۵۳-۱۸۱.

Brindesi, H., Monopoli, M., & Kapidaki, S (2013). Information seeking and searching habits of Greek physicists and astronomers: a case study of undergraduate students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. (73), 785 – 79.

Bates, Marcia J. (2010) Information Behavior. Available at: <http://pages.gseis.ucla.edu/faculty/bates/articles/information-behavior.html>

Chowdhury, S., Gibb, F., & Landoni, M (2011) Uncertainty in information seeking and retrieval: A study in an academic environment. *Information Processing and Management*. (47), 157–175.

Qamar, M. (2002). Global Trends in agricultural Extension: challenges facing Asia and the pacific region. Lynette paper presented at FAO regional Expert consultation on agricultural extension, Bangkok, 16-19 July.

Halder, S., Ray, A., & Chakrabarty, P.K. (2010). Gender differences in information seeking behavior in three universities in West Bengal, India. *The International Information & Library Review*. (42), 242-251.

Malliari, A., Korobili, S., & Zapounidou, S (2011). Exploring the information seeking behavior of Greek graduate students: A case study set in the University of Macedonia. *The International Information & Library Review*. (43), 79-91.

Wilson, T.D. (2000). *Human Information Behavior*. *Informing Science*, 3(2), 49- 55.

Assessing Information Seeking Situation of Agricultural Graduate Students in Zanjan University

P. Najafloo¹, J. Yaghoubi²

1- MSc. of Agricultural Extension and Education, Tarbiat Modares University.

2- Associate Professor Department of Agricultural Extension and Education, University of Zanjan.

Abstract

The purpose of this study was measuring information seeking knowledge of agricultural graduate students and corresponding factors in Zanjan University. Survey methodology was implemented in this applied research. The statistical population consisted of graduate students in the College of Agriculture, University of Zanjan in 2012-2013 (N= 250). The sample size was estimated by using Cochran's formula (n=80). Samples were selected by stratified random method. The research tool was a questionnaire. Validity of the instrument was confirmed by a panel of faculty members and information science experts. Results showed that the mean score of information seeking knowledge of respondents was 7.09 on a scale of 0-20. Information seeking knowledge score of 88.8% of respondents was assessed as moderate to very poor. There was a significant relationship between internet use and information seeking knowledge. Seeking knowledge score of students participated in a library tour, was significantly higher than the students not participated in the tour. Analysis of variance showed that there was no significant difference between the seeking knowledge scores of students with different majors.

Index Terms: Information seeking, database, graduate-postgraduate students, agricultural students

Corresponding Author: P. Najafloo

Email: Najafloo.parisa@yahoo.com

Received: 24/7/2013 ; **Accepted:** 25/6/2014